

Motion till riksdagen 2005/06:U300

av **Luciano Astudillo (s)**

Vapenhandel

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att de svenska reglerna för vapenhandel skall kännetecknas av ett grundläggande förbud.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att i de svenska reglerna för vapenhandel måste nya verkningfulla kriterier som villkorar demokrati och utveckling upprättas och inlemmas i regelverket.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att de svenska regler för vapenhandel som förbjuder vapenhandel med länder i konflikt och krig måste skärpas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att svenska regler för vapenhandel som förbjuder vapenhandel med länder som bryter mot mänskliga rättigheter måste skärpas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att svenska regler för vapenhandel skall ta hänsyn till vad som i övrigt anføres i motionen.

Motivering

Det är ett mål i sig att begränsa vapenproduktionen i världen, Sverige inkluderat. Denna insikt måste genomsyra det svenska regelverket för vapenexport. I dag har Sverige ett förhållandevis restriktivt regelverk för vapenexport. Den restriktiva utgångspunkten ska vara en grundbult i det svenska exportkontrollsystemet.

Vapenexporten får aldrig stå i strid med Sveriges utrikespolitik. Grundläggande i denna politik är och bör vara centrala värden som fred, demokrati, mänskliga rättigheter och utveckling. Ett modernt och ansvarsfullt regelverk anpassat för morgondagen måste därför vara fortsatt restriktivt så att det är förenligt med våra utrikespolitiska målsättningar och deras centrala värden.

Fel! Okänt namn på

Krigsmaterielutredningens slutsatser går stick i stäv mot de långtgående krav på restriktivitet som vi måste ställa på ett modernt regelverk för krigsmateriel. Förslaget genomsyras istället av ett näringspolitiskt tänkesätt och strävar i möjligaste mån efter att underlätta för industrins exportansträngningar.

Enligt Krigsmaterielutredningens (KRUT:s) förslag till riktlinjer ska tillstånd till vapenexport ”medges när det finns utrikes- och säkerhets-, försvars- eller näringspolitiska skäl för det och om det inte strider mot principerna och målen för Sveriges utrikespolitik eller mot internationella förpliktelser”.

Med denna inledning ges en positiv presumtion till vapenexport och i princip överges det sedan första världskriget instiftade det generella förbudet mot att exportera krigsmateriel. I stället är utgångspunkten i utredningens förslag att export ska medges och att det finns flera skäl för detta.

En annan förändring är synen på utrikespolitik som ett skäl för eller emot export. Vapenexport får idag inte godkännas om den står i strid med svensk utrikespolitik. Utrikespolitik kan alltså vara ett hinder för export. Krigsmaterielutredningen vill dessutom ange utrikespolitik som ett av flera argument för export.

Utredningen anger flera överväganden bakom principerna för riktlinjerna. Enligt utredningen finns det ”ett svenskt intresse” av att kunna exportera krigsmateriel. Skälen för att tillåta export av krigsmateriel har enligt utredningen på flera områden blivit starkare på senare tid. Detta gäller både de säkerhetspolitiska, utrikespolitiska och de försvarspolitiska skälen. Förutom att skälen här har blivit starkare enligt utredningen så anser utredningen att det också finns näringspolitiska skäl för att tillåta exporten.

Utredningen lämnar mycket bristfälliga motiveringar och resonemang till hur och varför dessa skäl har stärkts. De utrikespolitiska skälen diskuteras knappt alls, trots att riksdagen i december 2003 antog en i vissa avseenden nydanande Politik för Global Utveckling (PGU). Den genomgång som görs i avsnitt 3 av exportkontrollens sammanhang missar att ta med viktiga utvecklingar som även är av betydelse för exportkontrollpolitiken. I beskrivningarna av de nya hoten mot vår omvärld refereras uteslutande till hur omvärlden ser ut i förhållande till krigsmaterielexporten.

Idag vet vi att världen inte är indelad i fack. En mer komplex bild än den förmedlade styr säkerhet för människor idag. Den globala fattigdomen är idag ett av de största hoten mot internationell fred och säkerhet. Fattigdomsbekämpning är en av de viktigaste utmaningarna Sverige och världen gemensamt står inför. Detta kan inte ignoreras och krigsmaterielexport kan inte ses isolerat utan måste sättas i sitt sammanhang.

Om vi kan lyfta blicken från den inhemska försvarsindustrimarknaden och istället placera denna i sin globala kontext så får vi en annan bild och även andra hänsyn måste tas.

Krigsmaterielutredningens förhållningssätt är oacceptabelt. Den nya positiva presumtion till vapenexport som utredningen föreslår vänder i ett slag upp och ned på hela det svenska exportkontrollsystemets grundvalar. Om Krigsmaterielutredningens förslag till riktlinjer accepteras skulle Sverige sända en tydlig signal både till den inhemska industrin och till omvärlden om att vi uppmuntrar vapenhandel. Det är inte denna signal Sverige bör sända.

Fel! Okänt namn på

Det bör istället framgå i det svenska regelverket att tillstånd till utförsel av eller samarbete gällande krigsmateriel i grunden är förbjudet och att undantag från detta förbud endast får göras om det gagnar internationell säkerhet och i övrigt är förenligt med Sveriges utrikespolitik. Sverige bör aktivt verka för en minskad internationell vapenhandel och en hård internationell kontroll av all vapenhandel och vapenproduktion.

Minskad produktion av och handel med krigsmateriel är ett övergripande mål som genomsyrar och utgör en integrerad del av den svenska utrikespolitiken och det svenska exportkontrollarbetet. Det måste därför vara klart uttryckt i de svenska riktlinjerna att grundläggande utrikespolitiska målsättningar för Sverige är att verka för global nedrustning och internationell fred och säkerhet.

Trots att det i Sverige finns ett förbud mot export av vapen till länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna har Sverige exporterat vapen till sådana länder. Länder som Venezuela, Tunisien, Pakistan och Malaysia har tillåtits köpa vapen från Sverige till ett värde som överstiger 3 miljarder sedan år 2000.

I och med att nuvarande regler infördes 1993 övergav Sverige ett materiel-specifikt betraktelsesätt på vapenexporten. Det var inte längre relevant om materielen i sig skulle kunna komma att användas i krig eller för att kränka mänskliga rättigheter. Detta var ett framsteg som vittnar om en insikt i att krigsmaterielexport både stärker och legitimerar en stat och kan ha oönskade effekter.

Oavsett om vapnen i fråga kommer till användning eller ej. Idag har vi kommit än längre i vår förståelse av behovet av att ha ett helhetsperspektiv. Idag talar vi om behovet av att föra en "sammanhållen" utrikespolitik där olika delar av politiken inte står i strid med varandra.

Det materiel-specifika angreppssättet som Krigsmaterielutredningen föreslår är oacceptabelt och ett olyckligt steg tillbaka.. Det är av största vikt att man i bedömningen av krigsmaterielexport ser till hela situationen i landet och regionen, inte till den specifika användningen av vapnen som sådan. Det kan t.ex. finnas en risk att Sverige exporterar JAS Gripen till t.ex. Pakistan så länge det kan antas att själva flygplanet inte används direkt i politiskt förtryck.

De svenska reglerna för vapenhandel:

- Kännetecknas av ett grundläggande förbud.
- Näringspolitiska skäl måste avfärdas som skäl för export.
- Nya verkningfulla kriterier som villkorar demokrati och utveckling måste upprättas och inlemmas i regelverket.
- Kriterier som förbjuder vapenhandel till länder i konflikt och krig måste skärpas.
- Kriterier som förbjuder vapenhandel till länder som bryter mot mänskliga rättigheter måste skärpas.
- Det materialspecifika förhållningssättet måste avfärdas.
- Vapenexporten och vapenimporten måste vägledas av samma etiska principer.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 27 september 2005

Luciano Astudillo (s)